

CURSUL XIII

IMPLICAȚIILE ECONOMICO-SOCIALE ALE CORELAȚIEI DINTRE RATA ȘOMAJULUI ȘI RATA INFLAȚIEI

Inflația și șomajul sunt două probleme macroeconomice majore. Efectul inflației asupra producției (creșterii economice) este mult mai redus comparativ cu efectul șomajului. Dacă în condițiile creșterii șomajului producția potențială scade, motiv pentru care este evidentă necesitatea de a reduce șomajul, creșterea inflației nu generează o scădere evidentă a producției. Inflația afectează în primul rând consumatorii prin reducerea veniturilor și a puterii de cumpărare iar, la nivel macroeconomic afectează eficiența sistemului de conturi.

De mulți ani economiștii afirmă existența unei corelații negative între rata inflației pe de o parte și rata șomajului din economie, pe de altă parte. Cu alte cuvinte, nivele ridicate ale șomajului sunt asociate cu nivele scăzute ale inflației și invers.

Relația dintre inflație și șomaj este reprezentată grafic în figura 3.109, prin curba Phillips, după numele primului economist care a observat această legătură.

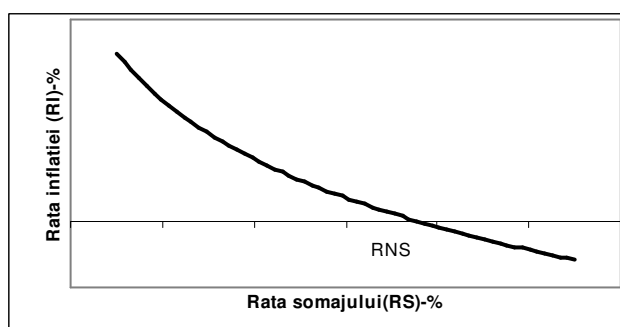

Fig. 3.109 Curba lui Phillips

În 1958, W.A. Phillips, bazându-se pe date empirice din Marea Britanie, găsește o relație între rata de modificare a salariilor și rata șomajului, aceasta fiind negativă și stabilă. Interpretarea teoretică a acestei relații este făcută de R.G. Lipsey care deduce curba Phillips din sistemul cerere-ofertă al unei piețe unice a forței de muncă.

Astfel modelul Phillips-Lipsey explică inflația prin salarii pe baza excesului de cerere de piața forței de muncă. În acest model rata șomajului este considerată un indicator al nivelului excesului de cerere.

Curba Phillips originală a fost dedusă pe baza unei abordări econometrice, în care folosind datele din economia Marii Britanii din perioada 1861-1913, Phillips pune în evidență o relație invers proporțională între rata inflației și rata șomajului.

Majoritatea discuțiilor referitoare la inflație din anii 60 au ținut seama de acest model. Această curbă părea o explicație plauzibilă și verificabilă pe cale empirică a tendinței continue de creștere a salariilor, un fenomen pe care teoria clasică a forței de muncă nu-l putea explica.

Phillips a dedus ecuația de dependență în mod empiric; Lipsey a încercat deducerea ei teoretică plecând de la sistemul cerere-ofertă al unei piețe unice a forței de muncă și considerând cererea și oferta de forță de muncă în funcție de salariul nominal.

Considerațiile de mai sus constituie o primă etapă în analiza corelației dintre inflație și șomaj.

A doua etapă a fost dominată de “teza ratei naturale a șomajului-RNS⁷” (propusă de Milton Friedman și Eduard Phelps) care demonstrează diferența dintre curba lui Phillips pe termen scurt și pe termen lung. Curba lui Phillips pe termen scurt reprezintă o relație negativă între rata inflației și rata șomajului, așteptările inflaționiste rămânând constante (relația 3.76).

$$RI_t = RI_{t-1} + \alpha(RS_t - RNS) \quad (3.76)$$

În aceste condiții, rata actuală a inflației (RI) depinde de doi factori:

- o componentă inerțială, definită de inflația așteptată, ce poate fi substituită cu inflația anterioară (RI_{t-1});
- o componentă ciclică, definită de devierea șomajului actual (RS_t) față de rata naturală a șomajului (RNS).

Se observă din formulă că atât timp cât șomajul se menține la nivelul său natural, rata inflației nu se modifică.

Corespunzător, dacă rata șomajului crește peste nivelul său natural, atunci rata inflației va înregistra o anumită reducere care depinde de parametrul α (panta descrescătoare a curbei lui Phillips).

Curba lui Phillips pe termen lung se prezintă sub forma unei drepte verticale corespunzătoare unei anumite rate a șomajului, denumită rata naturală a șomajului. Rata naturală a șomajului poate corespunde oricărei valori a ratei inflației, cu condiția ca aceasta să fi fost pe deplin anticipată. Atunci când decidenții în politica economică încearcă să coboare rata șomajului sub nivelul său natural rata inflației va crește peste cel anticipat și are loc o compensare pe termen scurt între rata șomajului și rata neanticipată a inflației. După Friedman și Phelps, un mecanism al așteptărilor ajustabile conduce la o revizuire treptată a așteptărilor inflaționiste. Sporirea ratei anticipate a inflației se manifestă printr-o modificare ascendentă a curbei lui Phillips pe termen scurt. Dacă guvernul dorește să mențină rata șomajului sub nivelul său natural, rata inflației va crește și mai mult.

La rândul său, aceasta va determina mărirea așteptărilor inflaționiste, dând o nouă tendință ascendentă curbei lui Phillips pe termen scurt. Menținerea șomajului sub rata sa naturală va determina accelerarea ratei inflației. Ipoteza RNS este cunoscută și sub denumirea de “gândirea acceleraționistă”. Decidenții în domeniul politicii economice vor reuși să evite accelerarea sau scăderea ratei inflației doar prin gestionarea cererii globale într-o manieră care să permită menținerea șomajului la nivelul său natural. Ipoteza RNS reduce considerabil obiectul politicilor monetare și fiscale, dar rămâne totuși posibilă o exploatare sistematică a curbei lui Phillips pe termen scurt de către politica economică.

Dacă până în anii '60, macroeconomia a fost orientată pe problema cererii agregate, datorită slabei creșteri economice, după anii '70, macroeconomia își sintetizează politica, având la bază problema ofertei agregate.

Prin cerere agregată se înțelege ansamblul cerințelor solvabile de bunuri și servicii pe piața națională. Deci, cererea agregată se referă la cererea care are acoperire în bani, în venituri disponibile.

Oferta agregată reprezintă ansamblul bunurilor și serviciilor oferite pe piața națională de către toți agenții economici. Interacțiunea dintre cererea agregată și oferta agregată determină atât nivelul producției cât și nivelul prețului.

Aceste două concepte sunt concepte generale care permit analizarea producției și veniturilor, a inflației și creșterii economice.

⁷ RNS=rata naturală a șomajului, adică acel nivel atins de rata șomajului când piața muncii se află în echilibru (conține numai șomajul fricțional și cel structural). Altfel spus, RNS este acea rată a șomajului care persistă în timpul unei perioade de stabilitate macroeconomică, în care inflația nici nu crește, nici nu scade.

Dacă în economie se realizează ocuparea integrală a forței de muncă, creșterea cererii agregate va fi reflectată mai întâi în creșterea prețurilor sau inflației, lucru care va determina apoi analiza ofertei agregate.

Oferta agregată indică efectul extinderii cererii asupra mărimii producției și a numărului de locuri de muncă. Aceasta înseamnă că, prin curba ofertei totale se va indica tocmai interdependența dintre mărimea producției produse de firme și nivelul prețurilor, precum și succesul extinderii cererii în mărimea producției și a numărului locurilor de muncă.

Apariția unor dereglări în ofertă, adică așa-zisele "șocuri de ofertă" vor duce la scăderea producției și creșterea prețului, așa cum a fost de exemplu șocul ofertei de petrol în anii '70.

De asemenea, atunci când nivelul ofertei agregate crește ca urmare a creșterii productivității muncii, la un nivel dat al prețului, e posibilă reducerea presiunii inflației. Dacă nu există limită a creșterii ofertei sau a creșterii cererii, sporește atât producția cât și ocuparea forței de muncă, cu efect minim asupra ofertei de preț.

Având în vedere cele de mai sus se poate afirma că relația dintre inflație și șomaj nu este atât de simplă. Astfel, rata inflației este influențată și de un al treilea factor (ϵ) și anume de șocurile resimțite în oferta agregată (modificări ale PIB nominal datorate, de exemplu, creșterii accentuate de prețuri la unele produse).

$$RI_t = RI_{t-1} + \alpha(RS_t - RNS) + \epsilon \quad (3.77)$$

Există astfel posibilitatea ca, pe termen lung, inflația și șomajul să nu respecte în anumite perioade corelația inversă dedusă de Philips. Evoluția celor două variabile se va înscrie însă pe o serie de curbe Philips trasate pe subperioade (pe termen scurt).

A treia etapă din istoricul curbei lui Phillips este reprezentată de critica școlii așteptărilor raționale. Un grup de teoreticieni (Lucas, Sargent și Wallace) au combătut ipoteza ratei naturale a șomajului, argumentând că nu este consecventă principiului așteptărilor ajustabile.

În cazul așteptărilor ajustabile, agenții economici au, de obicei, așteptări subiective, influențabile. Adepții așteptărilor raționale au argumentat că anticipările inflaționiste aparțin unor persoane inteligente, care ar trebui să ia în considerare toate informațiile disponibile atunci când își alcătuiesc planurile. Dacă ipoteza RNS afirmă că există o curba a lui Phillips pe termen scurt atât timp cât inflația nu este complet anticipată, școala așteptărilor raționale, în schimb, neagă faptul că relația existentă între partea neanticipată a ratei inflației și rata șomajului ar putea fi exploatată de o politică economică sistematică.

Deci, se poate spune că, pentru adepții așteptărilor raționale, nu există o curbă a lui Phillips pe termen scurt. În acest context, trebuie menționat faptul că există o legătură între curba lui Phillips particularizată de către Friedman și curba lui Phillips originală. Această legătură este făcută de legea lui Okun care își are importanța ei în contextul analizei corelației dintre inflație și șomaj, respectiv creștere economică, în următoarea succesiune logică: dacă atunci când PIB crește, șomajul scade, iar când șomajul scade, inflația crește, înseamnă că între PIB și inflație există o relație pozitivă.

Considerațiile de mai sus, dar și alte studii recente infirmă parțial legătura inversă și negativă între inflație și șomaj, susținând, că ea se verifică doar pe termen scurt pentru că pe termen lung rata inflației va fluctua în jurul ratei naturale a șomajului.

Conform teoriei economice curba Phillips pe termen lung capătă forma unei bucle, în care punctele par să se succedă în sensul acelor de ceasornic, cu o oarecare tendință spre exterior și apoi spre interior.

Observarea rotirii curbei Phillips în sensul acelor unui ceasornic a determinat punerea în discuție a relației negative pe termen lung dintre inflație și șomaj. În acest spirit, studiile realizate de Edmund Phelps și Milton Friedman au relevat faptul că există o distincție între

curba Phillips, despre care cei doi susțin că există numai pe termen scurt și “bucla Phillips” ce apare atunci când studiem relația dintre inflație și șomaj pe termen lung.

Curba Phillips apare datorită faptului că pe termen scurt între inflație și șomaj există o legătură negativă, adică este posibilă o reducere a ratei șomajului cu unele costuri în ceea ce privește accelerarea inflației. Însă, pe termen lung se constată dispariția acestei relații, inflația și șomajul putând să crească sau să scadă concomitent, lucru de neconceput până în anii ‘70.

De fapt, se constată că pe termen lung există o singură rată a șomajului compatibilă cu inflația stabilă, numită NAIRU (Rata șomajului care nu accelerează inflația), sau “rată naturală a șomajului”. Ea reprezintă nivelul minim până la care se poate reduce șomajul fără a apărea alte efecte economice și/sau sociale negative.

Nivelurile medii înregistrate pentru rata inflației și rata șomajului în România (tabelul 3.51 și figura 3.110) pot fi analizate prin prisma curbei lui Phillips.

Tabelul 3.51

Rata șomajului BIM (RS)- % (valori ordonate) X	Rata inflației (RI)- % (valori corespunzătoare) Y
6,4	34,5
6,9	45,7
7,0	15,3
7,1	9,0
7,3	6,6
8,1	11,9
8,4	22,5

Sursa: INS (Baza de date TEMPO)

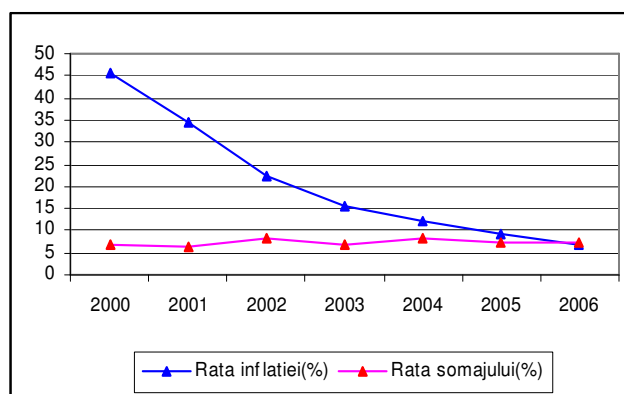

Fig. 3.110 Evoluția comparativă a ratei șomajului BIM și inflației

Din analiza seriilor de date, se poate afirma că inflația fluctuează în jurul unei rate a șomajului de 7,5%. Totuși, această rată trebuie privită cu unele rezerve în privința posibilității să fi fost rata naturală a șomajului în țara noastră, deoarece putem vorbi de rată naturală a șomajului atunci când economia se află în echilibru și rata inflației este 0. Ori, în cazul României rata inflației a fluctuat destul de mult, plaja de valori întinzându-se de la valoarea maximă de 45,7% în 2000, la minimumul de 6,6% în 2006.

Prin aplicarea opțiunilor *Regression* și *Correlation* din programul de analiză statistică M. Excel, cu rata inflației variabilă rezultativă iar rata șomajului variabilă factorială, se vor obține o serie de informații ce vor permite analiza legăturii dintre cele două variabile.

Regression Analysis: RI versus RS

The regression equation is

$$RI = 79,2 - 7,98 RS$$

Predictor	Coef	SE Coef	T	P
Constant	79,15	62,65	1,26	0,262
RS	-7,98	8,53	-0,94	0,393

$$S = 14,65 \quad R\text{-Sq} = 14,9\% \quad R\text{-Sq}(\text{adj}) = 0,0\%$$

Correlations: RI; RS

Pearson correlation = - 0,386

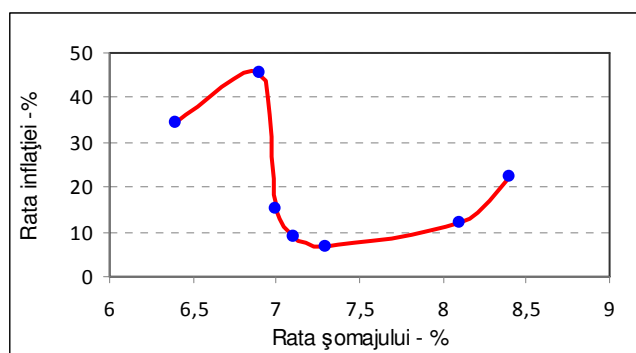

Fig. 3.111 Curba Phillips pentru România

Analiza rezultatelor de mai sus relevă faptul că rata șomajului influențează nivelul inflației doar în proporție de 14,9%.

De asemenea, valoarea coeficientului de corelație r (-0,386) arată o corelație inversă de intensitate slabă. Testarea semnificației acestui rezultat este realizată cu ajutorul *testului t*, și prin formula 3.64 se obține $t = -0,9356$.

Valoarea tabelară a lui t pentru 5 grade de libertate și $\alpha/2=0,025$ este 2,571, respectiv -2,571. Cum t calculat se află în interiorul intervalului valorilor tabelare ($-2,571 \leq t \leq 2,571$), înseamnă că r nu este semnificativ și că între cele două variabile există o legătură întâmplătoare.

Explicația acestui fapt se observă din figurile 3.110 și 3.111, care arată că relația lui Phillips nu a fost respectată în anumite perioade, atât rata șomajului cât și rata inflației având o evoluție crescătoare.

Așadar, modelul linear nu explică legătura dintre variabile, corelația inflație-șomaj având o formă atipică. Este demonstrat de altfel, că legătura dintre cei doi indicatori diferă de la o țară la alta și de la o perioadă la alta în cadrul aceleiași economii.

În concluzie, în perioada analizată scăderea inflației nu a avut drept cauză directă creșterea șomajului, deoarece politicile economice aplicate nu au avut ca obiectiv principal reducerea inflației pe baza creșterii șomajului.